
PETER SWIRSKI

University Sun Yat-sen, China
University of Missouri, St.Louis, USA

DOI 10.5937/kultura1443054S
UDK 323(73)
32.019.51:7.01(73)
141.7(73)

originalan naučni rad

A SADA NEŠTO POTPUNO DRUGAČIJE: AMERIČKA UMJETNOST I AMERIČKA POLITIKA*

Sažetak: *Moja je osnovna premisa da pristupanje političkoj književnosti kao narodnom izričaju američke demokracije nudi ključnu prednost za kritički pogled na pogrešnu koncepciju koju Amerika ima o sebi. Pitanja o dosegu građanske participacije – ili, točnije, njenoga nedostatka – u političkim procesima, koja se mogu pratiti sve do spin kulture, zapravo su pitanja o stupnju do kojega je politička apatija utemeljena i odražena u kulturi u kojoj svi sudjelujemo.*

Ključne riječi: *američka kultura, demokracija, nacionalni mit, politička fikcija*

1.

Na samome kraju devetnaestog stoljeća, povjerenik Ureda za patente Sjedinjenih Država poslao je memorandum predsjedniku McKinleyu, savjetujući ga da zatvori ured uz obrazloženje da je sve, što je uopće moglo biti izmišljeno, već izmišljeno.¹ Zamislite samo to – državni zaposlenik koji ima ogromnom moć piše samoubilačku poruku kojom učinkovito preporučuje otpuštanje samoga sebe i svojih podčinjenih u ime zatezanja remena!

---

¹ Tekst prevela Iris Vidmar.

Priča je toliko dobra da je godinama kružila u popularnim medijima. Tisak, pa radio, pa televizija, svi su je crpili. U svibnju 1987. godine Reaganovi su je pisci govora čak uvrstili u njegovo obraćanje maturantima u lokalnoj srednjoj školi u Chattanooga, Tennesseeu. Jednom kada ju je prihvatio Ured Predsjednika Sjedinjenih Država – neovisno o tome što je to bio onaj predsjednik kojega je njegov službeni biograf opisao kao ‘očito bedastog’ – priča je zaživjela, usmenom se predajom a poslije i internetom širila zemljom dobijajući na vjerodostojnosti svaki put kada bi se njome paradiralo kao dijelom američke povijesti.²

Međutim, ona to nije bila.

Državni službenik koji je navodno tako loše savjetovao McKinleya bio je Charles Holland Duell, voditelj Odjela za patente između 1898. i 1901. godine, koji je potom prešao u privatnu odvjetničku praksu i kasnije postao jednim od federalnih sudaca Sjedinjenih Država. Problem je u tome što – kao što su povjesničari potvrdili van svake, osnovane i neosnovane sumnje – nema ni trunčice dokaza da je Charles Holland Duell ikada napisao nešto poput tog znakovitog memoranduma³. Unatoč tome što se cijelo jedno stoljeće ta priča prihvaćala sve do Ovalnog Ureda, ona nema nikakve osnove u povijesnoj činjenici. Ona je nevjerodostojna. Izmišljena. Ukratko, ona je veliki klasik američke političke fikcije.

Na drugom kraju spektra organizirane, ili kako se Will Rogers običavao šaliti, neorganizirane politike, nalazimo drugačiju vrstu američke političke fikcije. Ovdje ćete naići na umjetnička djela koja na jedan ili drugi način pokazuju srednji prst romantičarskoj ‘umjetnost radi umjetnosti’ estetici, prije no što zasuču rukave kako bi uvježbavale pučku demokraciju – ili, kako već bilo, revizionističku povijest.

Ukoliko bi morali pokazati ikonički primjer ovog tipa političke fikcije, mnogi bi čitatelji mogli ukazati na *Džunglu* Uptonu Sinclarea, to monumentalno djelo američkog pisma. Roman američkog pisca objavljen u Americi priča je koja odjekuje socioekonomskim prizvucima: nepovoljne okolnosti imigrantskih radnika koji crnče za minimalac u klaonicama Čikaga krajem devetnaestog stoljeća. Ovdje se međutim problemi počinjū gomilati.

---

2 Morris, E. (1999) *Dutch: A Memoir of Ronald Reagan*, New York: Modern Library, str. 579. Za primjer neprestanog obnavljanja mita o Uredu za patente videti: *The Economist* 13 (April 1991), str. 83.

3 Videti: Sass, S. (1989) A Patently False Patent Myth, *Skeptical Inquirer (Magazine for Science and Reason)* 13, Amherst, New York, p. 310-313.

Za početak, iako se Sinclairov klasik obično svrstava među političke romane, on zapravo malo toga govori o politici, posebno u samo-cenzuriranoj verziji kanoniziranoj u više od osamsto izdanja diljem svijeta. Zaista, izbacivanjem gotovo svih referenci na socijalizam i Socijalističku stranku Amerike – počevši sa prilagodljivom biografijom njezina nekadašnjeg vođe Eugenea Debsa – kako bi privukao pažnju komercijalnog tiska, Sinclair je pretvorio roman o radničkoj klasi u roman o industriji pakiranja mesa. O tome svjedoči i žalopojka koju je objavio poslije objavljivanja romana, u kojoj tvrdi da je ciljao u srce nacije, a greškom pogodio u njen želudac.

No ipak, *Džungla* teško da je tipična fikcija obzirom da je u njejoj pozadini sedmotjedno istraživanje činjenica po čikaškim klaonicama Armoura, Swifta i Morrisa koje je Sinclair – istraživački novinar za socijalistički magazin *The Appeal to Reason* (Pozivanje na razum) – proveo. Toliko je zapravo fundamentalna bila njegova dokumentaristička estetika za njegovu koncepciju umjetnosti da ju je učinio kamenom temeljcem u svojem manifestu „My Cause” 1903. Tri godine kasnije, prebolijevajući rane koje si je sam zadao u *Džungli*, sa žaljenjem je ustvrdio da je njegova pogreška bila u tome što je pretpostavio da fikcija čini život a ne život fikciju.

Sve je ovo bilo da bismo pokazali da izjednačiti američku političku fikciju sa prozom socijalnog usmjerenja koju pišu Amerikanci i koja se objavljuje u Sjedinjenim Državama od samog početka nije obećavajuće. Uzmite prvi roman koji vam padne u ruke. *Planet za predsjednika* Alistaira Beatona majka je svih satira o Sjedinjenim Državama, monitor administracije Geogea W. Busha i njegove opsjednutosti svjetskom hegemonijom. Između žestokih političkih verbalnih napada i pučkoga govora serviranoga u majstorskoj izvedbi Marka Twaina u jednom od njegovih ‘objesite ih visoko’ raspoloženja, ova burleska o Bijeloj Kući ne može biti više američka no što jest. A ipak, napisao ju je Škot i objavljena je izvan Sjedinjenih država.

Ovakvo je pogrešno sparivanje još i dramatičnije kada se radi o izjednačavanju fikcije i novelističke proze. Rap, ovaj najčišći američki žanr kulturalnoga izričaja po samoj je svojoj prirodi protukulturalan, opozicijski i politički, i to sa učestalošću i pravilnošću koja je daleko od slučajne. Ipak, neovisno o tome koliko zaštitnica zaklanjala vid i ometala sluh pred najvećom eksplozijom rimovane američke poezije od doba Harlemske renesanse, nitko ne bi mogao zamijeniti riječi rap pjesama sa narativnom prozom.

Na sličan način ispod kritičkog radara ostaju i političke karikature i crtići, udruženi slikovni duhoviti komentari koji sva-

kodnevno zabavljaju i poučavaju čitatelje milijuna novina, magazina i priloga. Šale su ozbiljne u politici – Thomas Nagel to je pokazao jednom i zauvijek kada je okrenuo javno mnijenje i javne tužitelje protiv karizmatičnog ‘Šefa’ Demokratske stranke Tweeda. No sve i dok crtaju i razdjeljuju političko tijelo za našu zajedničku zabavu i poučavanje, nitko ne može zamijeniti slikoviti okvir za narativnu prozu.

Što se toga tiče, čak ni najuspješnija politička fikcija u povijesti američke umjetničke zabave, koja je gledatelje stjerala u kut sinergijom slike, govora i glazbe, ne spada pod književnu prozu. Bez ispričavanja, ukopana u politiku i političku povijest, *Zapadno je krilo* liberalno posuđivalo iz obje domene, počevši od ‘chicken suits’ epizode vezane za suđenje guverneru Arkansasa za izbore 1992. pa do obustave Vlade krajem 1995. godine, za vrijeme Clintonova sučeljavanja sa Gingrichom.

Upravo je ovaj visoko oktanski spoj političkih činjenica i fikcije doprinio obožavanosti ove sapunice o Bijeloj kući za više od deset milijuna gledatelja koji su sedam godina svaki tjedan pratili seriju obilježenu nagradama Emmy. Ova je politička fikcija doista odradila domaću zadaću, sa Aaronom Sorkinom, glavnim piscem i umom cijele serije, koji je okupio cijelu grupu stalno zaposlenih istraživača, ojačanom DD Myersom, prvim tajnikom Clintonova odbora za medije i Peggy Newman, koja je pisala govore za Busha starijeg koji su bili savjetnici scenarija. Brojne je epizode u kasnijim sezonama napisao Eli Attie, Goreov čovjek za pisanje govora.

Kako istina nije ništa čudnija od fikcije, *Zapadno krilo* stvorilo je čak i političku povijest 2006 godine, kada je britanskim konzervativcima doslovno dalo recept za njihovu kradimice izvedenu pobunu protiv Tonya Blaira. U ključnoj epizodi oprostajne sezone, demokratski zakonotvorci pretvaraju se da su napustili Capitoll Hill netom prije glasanja o istraživanju matičnih stanica, nasamarivši tako Republikanskog govornika, uvjerenog u pobjedu, da pozove na glasanje. „Tako smo došli na ideju”, potvrdio je kolovođa britanskih članova parlamenta koji je ukrao ovu taktiku, „bilo je to izravno inspirirano Zapadnim Krilom”.⁴

Život imitira umjetnost i na mračnije načine. Samo pitajte komedijaša Reggie Browna o njegovom iskustvu koje potpuno odgovara onome iz političkog filma Franka Capre *Meet John Doe* koji je i sam repriziran u Warrenovu Beattyjevu *političkom* političkom *Bulworthu*. U ljeto 2011 Brown je odradivao svoju gažu imitirajući Obamu na konferencijama Republikanskih vo-

---

4 Carlin, B., George, J. and Helm, T. (2. Feb 2006) Blair’s whips fooled by West Wing plot, *The Telegraph* 2 online <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/1509435/Blairs-whips-fooled-by-West-Wing-plot.html>.

đa, šaleći se kako uz crnog oca i bijelu majku Predsjednik mora slaviti samo pola mjeseca Povijesti Crnaca.

Jednako je tako nasrnuo i na VIP Republikance, Romneya, Gingricha i Pawlentya, pokazavši da i jedne i druge tretira na isti način. No čini se da je prešao granicu kada je nastavio sa skečom o miljenici *Tea Movement* pokreta, Michele Bachmann. U tom je trenu Reggie Brown susreo Johna Doea, kada je njegov mikrofon nasilno iskopčan iz struje a sam je komičar bio ispraćen s pozornice uz zvukove sve glasnije i glasnije glazbe. Je li ovo slučaj protuustavnog narušavanja slobode govora ili loš ukus za šale? Sami prosudite.

2.

Političko govorništvo, bilo u obliku bombastičnih obećanja, izbornih letaka, političkih dokumenata, stranačkih manifesta, službenih izvješća o kampanjskim donacijama, obraćanja kongresu, pa čak i razmetanja bombastičnim frazama zapljuskuje biračko tijelo očitovanom svrhom govorenja istine, potpune istine i ničega osim istine. A ipak, s pravilnošću koja nas uvijek šokira ali nikad ne iznenadi, to pokazuje svoju pravu prirodu svaki puta kada neka grandiozna laž – koju ni pas s maslom ne bi pojeo – ugleda svijetlo dana.

Neovisno o tome radi li se o obećanju o zatvaranju zaljeva Guantanamo unutar godine dana od pobjede na izborima, o slučaju nepostojećega Iračkog oružja za masovno uništenje na kojeg je Bush referirao sportskom metaforom o 'sigurnom zakucavanju', o lažnoj istini o tome „da ja nisam imao seksualne odnose s tom ženom”, o tajnoj prodaji oružja Iranu kako bi se financirao očito tajni rat kojeg je sam Kongres proglasio nezakonitim, o eskalaciji 'političke akcije' u Jugoistočnoj Aziji nakon svečanog obećanja da se to neće dogoditi, o fabriciranju razloga za opravdanje Zaljeva Tonkin, Zaljeva Svinja, o protestu o tome 'da ja nisam zločinac' izrečenom s rukom na srcu... Enciklopedija bi se mogla ispuniti izmišljenim pričama u čiju je istinitost teško povjerovati, a koje potpisuje najviši Državni ured.

Naravno, nije uobičajeno pristupiti govorništvo Bijele Kuće kao književnom žanru sa vlastitim stilističkim (nepretencioznim, neintelektualnim), tematskim (demokracija, slobodno tržište) i retoričkim (religiozno, apokaliptičko) konvencijama. Kao i u drugim domenama, i ovdje je ključ u namjerama: jedna vrsta fikcije koristi pretvaranje da bi ilustrirala velike istine, druga koristi načelo sličnosti fikcijskog i stvarnog svijeta da bi zavarala ljude.

O čemu govorim: o mitu o američkoj demokraciji. Kako su isticali sociolozi od Webera preko Milla do Mertona, svaki politički sustav ima ugrađene mehanizme kompenzacije kako bi pojačao

svoju dugovječnost i omogućio potporu za status quo. U Sjedinjenim Državama najočitiji od ovih političkih varalica je pompozna povorka koja se održava svake četiri godine pod nazivom ‘predsjednički izbori’. Kako se glasači dovlače do birališta, iluzorno vjerujući da biraju najvišeg državnika Sjedinjenih Država, šefovi stranaka prurušeni u izborni odbor iza zavjese orkestriraju cijelim programom.

Ponekad, međutim, njihovo je dirigiranje zabilježeno na skrivenim kamerama, kao što se dogodilo 2000 godine, sedmog oktobra u epizodi o krađi glasova. Unatoč kroničnom poremećaju pamćenja, Amerika ipak još uvijek nije u potpunosti zaboravila puč koja je mnogim Crnim glasačima na Floridi onemogućila glasovanje i potakla medijski stampedo da prijevremeno proglaše Busha drugim pobjednikom i prepuste se u ruke Reaganovog Vrhovnog Suda koji je zaustavio prebrojavanje koje bi – kao što bi bilo ispravno – osudila Gorea na četiri godine u državnoj instituciji bez mogućnosti pomilovanja.

Međutim, ova je epizoda Velikog Brata iz stvarnoga života sakrila jednu još i nezgodniju istinu. Zaboravite događaje s Floride. Na nivou cijele države, Gore je *prema glasovima ljudi* osigurao znatnu premoć nad svojim protivnikom. Da je Amerika zaista demokracija – da su Amerikanci zaista izabrali svojeg predsjednika – on je trebao postati četrdeset i trećim predsjednikom Sjedinjenih Američkih Država. Umjesto toga, glasačko je tijelo dobilo momka kojeg nije izabralo, momka koji je dobio više od milijun glasova *manje* od svojeg protivnika. *Quod erat demonstrandum*. Kao i preporuka da se zatvori Ured za patente, i američka je demokracija jedna velika politička fikcija⁵.

Mit o tome da moć pripada ljudima je samo to – mit, iako poprilično prodoran. Poput svih temeljnih mitova, na nacionalnoj je razini propagiran putem škola, medija, Hollywooda, radija, televizije, tiska, interneta i drugih pozornica medija i masovne kulture. No sve dok je granica činjenica i fikcije označena nevidljivom tintom, Amerikanci se uživljavaju u mitove koje ne mogu razlikovati od stvarnosti. Idi, George Santanayana, sa svojim tihim i pristojnim upozorenjem da su oni koji ne mogu zapamtiti prošlost osuđeni ponavljati ju. Pomakni se i napravi mjesta za Sama Cookea i njegovu „Ja ne znam puno o povijesti”.

Ne znam i neću znati.

U znak vremena, trenutno važeći nastavni plan za učenike u Delawareu više ne uključuje očekivanje da se mogu „prisjetiti bilo

---

5 Videti: Swirski, P. (2011) *American Utopia and Social Engineering in Literature, Social Thought, and Political History (Transnational Perspectives on American Literature)*, New York, London: Routledge, drugo poglavlje.

kojeg specifičnog događaja ili osobe u povijesti⁷⁶. Naravno, povijest koje se ne moraju prisjetiti jest mitopoetska, a ne ona politička nekorektna (iako politički korektna) koja je dokumentirana u primjerice pismima Adamsa i Jeffersona. Oci Amerike uzimaju kao samo-evidentnu istinu da su oni superiorniji običnom puku na isti način na koji su Bijelci općenito superiorniji Crncima i Indijancima. Kao prirodni aristokrati, nesebično posvećeni javnome dobru, oni su i bolje opskrbljeni za posjedovanje političke moći. Tako bar oni kažu.

Niste uvjereni? Pročitajte bilješke Jamesa Madisona s Konstitucijske konvencije. Delegati su neprestano napominjali kako su trenutni problemi posljedica pretjerane demokracije, koju su nazivali gomilokracijom. Zbog toga, ta demokracije koju imamo ne proizlazi toliko iz Jeffersonove povelje već iz najstrastvenijeg njenog kritičara, Patricka Henrya. Na pitanje kako je moguće da ona ne jamči slobodu govora, slobodu tiska ili slobodu vjeroispovijesti, podržao je prvih deset amandmana Ustavu koji su zajednički poznati kao Povelja prava.

3.

Svi znaju da je američka politika o ekonomiji, glupost. Ali malo njih shvaća da je, kada je riječ o ekonomiji, svatko jednako glup. Prisjetimo se kolovoza 1993. godine Newt Gingrich, vodeći Republikanac na čelu uskoro Republikanske kuće, prisvojio si je ulogu egzorcista Clintonove politike 'porezi i budžet' osuđujući ju kao put izopačenih i zlih. Ovo povećanje poreza, negodovao je, „ubiti će poslove i dovest će do recesije, a recesija će otjerati ljude s posla u nezaposlenost i zapravo će povećati deficit.”⁷⁷

Stručnjaci poput Philla Gramma, predsjednika uprave *Senate Banking* koji je prije bio profesor ekonomije, ponavljaju ovaj apokaliptički scenarij dodajući vlastite nagovještaje mraka i očaja:

Kupujemo nepovratnu kartu za recesiju. Večeras ovdje predviđam da, ukoliko prihvatimo ovaj zakon, američka će ekonomija postajati sve slabijom a ne jačom, za četiri godine deficit će biti veći a ne manji od ovoga danas.

Dogodilo se upravo obratno. Osažena budžetom, ekonomija je rasla sto i petnaest mjeseci, što je najduži neprekinuti period rasta u povijesti Sjedinjenih Država. Za vrijeme Billaryevih osam godina u Ovalnom uredu, s otvaranjem dvadeset i dva milijuna novih radnih mjesta nezaposlenost se smanjila za četiri posto,

---

6 *The Economist* (2011).

7 Ovaj citat i citat koji slijedi preuzeti su iz Conason, J. (2003) *Big Lies: The Right Wing Propaganda Machine and How it Distorts the Truth*, New York: Thomas Dunne, str. 78.

što je više nego za vrijeme Reagana i Busha Prvoga zajedno. Uz to, ako ste ipak na strani milijunaša i milijardera, korporacijsko bogatstvo raslo je ubrzanim korakom (*dot-com* mjhurić raspao se 2001).

Istina je da je nacionalna ekonomija tako velika, tako kompleksna i posljedično, tako nepredvidiva, da čak ni stručnjaci često ne znaju o čemu govore. Obzirom na to, sasvim je opravdano dovesti u pitanje premise *laissez-fairea*, čak i toliko da su sukcesivne Demublican administracije od toga ionako radile sprdnju. Svaki put kada se dostigne kritična točka, razmetljiva tržišna ekonomija razotkrije se kao ono što zaista jest: velika američka politička fikcija.

U studenome 2006. godine šefovi triju velikih automobilskih kompanija ponizno su u Bijeloj kući tražili zaštitu – a time i intervenciju – jer se nisu mogli nositi s azijskim i europskim proizvođačima. Sve se to odigralo nakon što su ustrajno i s podsmjehivanjem odbijali preusmjeriti se s mini-kombija i sportskih vozila koji su trošili velike količine goriva na ekonomska hibridna vozila. Krajem 2008 godine njihov je socijalistički program odobren od strane Republikanske administracije koja je navodno bila za *laissez-faire*.

Otprilike u to vrijeme, Bush i Cheney povlačili su rukav beskičmenjačkih zakonodavaca u Kongresu kako bi sedamsto milijardi dolara otišlo financijskim institucijama kojima je bila potreban financijski fiks. Na ovaj je način desnica bismarckovske Bijele kuće počinila najveću intervenciju u banke i kompanije za zajmove u povijesti. Dodajući uvredu na povredu, istovremeno s time što su porezni obveznici takvim potezom bili osuđeni još desetljećima otplaćivati takve opscene svote, multimilijunašima poput Romneya i multimilijarderima poput Buffeta omogućeno je da plaćaju najmanji porez u naciji.

Što se dogodilo s *laissez-faireom*? S konkurencijom slobodnog tržišta? S time da se Vlada drži dalje od poslovanja? Godine 2012, dok je diljem zemlje pjevao svoj uvježbani politički govor, Romney je učinkovito oporekao vladu Sjedinjenih Država oporekavši redistribuciju dobara kao ‘potpuno stran koncept’.⁸ Šest mjeseci prije toga, taj je isti Romney u rodnom Michiganu doživio neuspjeh kada su se radnici auto-industrije okrenuli protiv njega zbog toga što je – pazite sad ovo – ostao uz tržišnu ekonomiju i glasao protiv davanja golemih kredita velikim proizvođačima automobila.

U zemlji monitarista koji podupiru ekonomski sustav Milтона Friedmana ne isplati se novčano investirati u ono za što se zala-

---

8 BBC vijesti: „Obama: Mitt Romney griješi”.

žeš. Amerika dijeli obilne čekove najvećim kapitalistima, uključujući, simbolički, Banku Amerike, ali slobodno tržište ne dolazi na svoje niti na nivou naroda. Među gomilom primjera, jednako nam dobro može poslužiti onaj iz 1937, protekcionistička akcija taksi kočijaške službe grada New Yorka. Lobiranjem pred Tammany Hallom, ograničen je broj taksija čime je onemogućeno potencijalnim konkurentima da uđu na tržište i ponude niže cijene, što je nanijelo povredu ne samo javnosti nego i svima nezaposlenima koji su u doba depresije tražili posao u taksi službi⁹.

Optužujući svetišta na kojima stoji republika, povjesničar Charles Austin Beard dokumentirao je doseg do kojeg su Ustavna konvencija, pa čak i sam Ustav uvjetovane interesima elite koja se međusobno tapša po leđima i puši cigare. George Washington bio je i najveći zemljoposjednik unutar trinaest kolonija i najstrastveniji lobist za federalnu kompenzaciju ratne štete – počevši od vlastite. Njegove je tvrdnje podupro isti protekcionistički reket koji još od tada pripovijeda gospel ekonomista Smitha i Richarda.

Ovime ne poričem da 'nevidljiva ruka' konkurencije slobodnog tržišta ne može funkcionirati kako bi trebala. Ali to je moguće *ako i samo ako* je cijeli niz uvjeta zadovoljen: počevši od toga da postoje višestruki nezavisni racionalni čimbenici koji doprinose bogatstvu i koji imaju jednaki pristup točnim informacijama o transparentnosti tržišta. Svi moraju trgovati pod jednakim uvjetima, bez ikakvih barijera koje sprječavaju navalu novih kupaca i trgovaca, bez ikoga tko bi bio dovoljno snažan da iskrivi tržište manipulirajući cijenama.

Zapitajte se: da li su ikada ovi preduvjeti bili ostvareni u Sjedinjenim Državama, ili igdje drugdje u svijetu? Naravno, u usporedbi s rigidnom ekonomijom bivšeg Sovjetskog saveza i njegovih satelitskih država, američko tržište jest slobodno. Kao i u akademskoj zajednici, sve je stvar stupnja. Ali, na stranu s propagandom, nacionalna je ekonomija pravilno planirana, nadgledana, podložna intervencijama i spašavana kako bi bila u skladu s upravljačkim politikama koje zajednički nameću Banka federalnih rezervi i Vlada.

Baš kao i nevjerodostojna priča o zatvaranju Ureda za patente, fikcija o samo-regulirajućem tržištu dobija na značaju svaki put

---

9 Njujorški taksisti u Bryson, A. and McKay, S. eds. (1994) *Is It Worth Working?* London: PSI Publishing, p. 24; za regulirano gospodarstvo videti: Goldin, C. and Libecap, G. D. eds. (1994) *The Regulated Economy: A Historical Approach to Political Economy*, Chicago: Chicago University Press, o novcu za velike firme videti: Schlosser, E. (2004) *Reefer Madness: Sex, Drugs, and Cheap Labor in the American Black Market*, Boston, New York: Mariner, p. 72, 100.

kada je ispričana od strane političara na svim razinama vlasti, neovisno o tome jesu li uopće čitali Adama Smitha. Oni koji jesu, ubrzo otkriju da iako i jeste pozdravljao spontanu mudrost tržišta, škotski je ekonomist inzistirao na tome da osiguravanje ključnih javnih dobara zahtijeva jaku vladu, što je činjenica koju neo-konzervativne ideologije tako prikladno ignoriraju.

U svome ustrajanju da svoje teorije predstavi kao matematički pouzdanu znanost, Milton Friedman u svom djelu *Kapitalizam i sloboda* umanjuje važnost činjenice da je logika *laissez-faire* dobra samo toliko koliko su dobre njezine premise¹⁰. Nije on ni jedini koji prodaje takve trikove. Sveto pismo Georgea Stiglera, Franka Knighta, Davida Friedmana i ostalih neoliberalnih (u današnjem žargonu neokonzervativnih) osnivača Čikaške Škole – gurua šok privatizacije, deregulacija, radikalnih rezova socijalnih programa – bez iznimke propušta naglasiti ‘akko’ u pozadini njihovih racionalnih očekivanja.

Kako to da oni prolaze nekažnjeno? Prosječan čovjek koji plaća porez nerado donosi sudove o ekonomiji i ekonomistima jer vjeruje, i potaknut je vjerovati, da nije dovoljno pametan da shvati jezik i matematiku proroka. Posljedično, kada su upitani za mišljenje, ne preostaje im drugo nego pozvati se na fraze poput ‘manje intervencije je bolje’, ‘tržišna ekonomija’, ili ‘nevidljiva ruka’, plešući tako u ritmu Hardingova američkog sna o manje vlade u poslu i više posla u vladi.

U međuvremenu, deregulacija bankarskoga i financijskoga tržišta stvara uvjete za velike financijske slomove koji u pravilu brišu milijarde novaca dioničke vrijednosti i otkrivaju pravu prirodu pomoći ekonomiji slobodnog tržišta: radi se naprosto o *bestselleru* američke fikcije. I dok tu i tamo nekakav Ivan Boesky ili Charles Keating mogu provesti nekoliko godina u kaznionici, današnji multinacionalni pljačkaši-magnati previše su i često u mogućnosti proglasiti bankrot i otići od velikih dugova, uništenih kompanija i srušenih snova¹¹.

4.

Političari su čudo evolucije: čovjekoliki izvana, školjkasti iznutra – bez mozga, bez muda, bez kičme. Sa školjkama dijele i potpunu nezainteresiranost za apstraktne pojmove poput isti-

---

10 Videti: Blinder, A. S. (2004) *The Quiet Revolution*. Yale: Yale University Press, potpredsjednika *Federal Reserve System* i člana predsjednikovog odbora ekonomskih savjetnika u doba Clintona, za kritiku; za napad na Friedmanove programe ekonomske strogosti i političke represije, videti: Klein, N. (2007) *The Shock Doctrine*. London: Penguin.

11 Za nekonvencionalne stavove o Keatingu vidi „An Empire of the Obscene” u Schlosser (2004).

ne. Nije ni čudo da je pokojni George Carlin u svojim *stand up* komičarskim nastupima i skečevima, u kojima se često doticao osnovnih fundamentalnih političkih pitanja, običavao koristiti tako puno političkih lovačkih priča u koje nitko nije vjerovao: ako je iskrenost najbolja politika, neiskrenost mora, po sistemu eliminacije, biti druga najbolja.

Suprotstavljajući se stavu da je politička umjetnost i loša umjetnost i loša politika, popularni umjetnici poput Carlina dugo već dijele pjesničku pravdu proračunatim netočnostima i otvorenom nepoštenju spin-mašine poznate kao Vlada. Iste godine kada je objavio *Životinjsku farmu*, George Orwell slatkorječivošću je namamio i ostale da učine upravo to podsjetivši ih na to da je stav 'da se umjetnost ne bi trebala miješati s politikom sam po sebi politički stav.'¹²

Problem je u tome što je implicitnim izjednačavanjem politike s političkim stavom Orwell otvorio vrata izjednačavanju politike s apsolutno bilo čime. Školski primjer toga kako je izbljedjela riječ na *p* u današnjoj akademskoj i književnoj kulturi dolazi iz književnog dodatka *Timesu*, *The Times Literary Supplement*, tog kolovoskog krojača ukusa. Ne tako davno objavljen je u njemu prikaz kolekcije kratkih priča suvremene američke spisateljice Lorrie Moore. Autorica članka prelazi izravno na bit stvari: ključna priča u kolekciji nije ništa drugo do li 'potpuno politička'¹³.

Nesumnjicavom čitatelju južnjački ton, poznat kao pozivanje na sukob i svađu, mogao bi prizvati viziju američkih izabranih VIP osoba, ključnih figura korporacija ili zakonodavnih igrača koji kroje svoje planove za dobrobit, ili kako već zna biti, ne dobrobit nacije. Ali nije tako. Kao što i sam prikaz pokazuje, dotična priča ništa ne govori o tome kako politički proces vode politički znanstvenici, stratezi u odborima za političku akciju, mislioci u nevladinim organizacijama, politički analitičari, novinari koji svoje mišljenje izražavaju u političkim tjednicima, i na kraju i sami političari – ukratko, svi oni čija radna titula svjedoči o njihovoj upletenosti u politiku.

Što je to onda što priču čini u potpunosti političkom? Radi se zapravo o pravoj banalnosti: priča se bavi rasnim, socijalnim i ekonomskim nepravednostima. Time se naravno bave i mnoge druge, „Thidwick the Big-Hearted Moose, Yertle and Turtle, više-manje svaka književna fikcija koja postoji. Činjenica da je

---

12 Orwell, G. Why I Write, in: *The Complete Works of George Orwell*, vol. 18. *Smothered Under Journalism*, ed. Davison, P. (1998) London: Secker and Warburg, p. 316-321.

13 Kelly, A. (2 Maj 2008) Welcome to America: Lorrie Moore's fiction as a national register, *The Times Literary Supplement* 2, str. 19.

Dr. Seuss pisao potpuno političku fikciju može biti iznenađujuća, no ipak, *ex falso quodlibet*.

Nebrojeno je mnogo analognih primjera književnih kritičara koji dolijevaju vodu u političarevo vino¹⁴. Na svakog Gore Vidala dolazi desetak interpretatora koji jedva čekaju staviti etiketu na gotovo svaki književni proizvod u ime radikaliziranja akademskoga diskursa i čineći ga manje irelevantnim za društvo u cjelini. Nažalost, kako je sve više i više sociokulturnih proizvoda tretirano kao političko – transrodna erotika, ekokritička mitografija, seoska fantazija, čak i reklamiranje proizvoda – sam je naziv izgubio svako značenje.

Druga strana ovog procesa je marginalizacija kritičkih studija, da i ne spominjemo doprinosa umjetnosti, koji imaju nešto za reći o politici. Oboje se okreću američkoj kulturi, gdje se pod političkom umjetnosti predstavljaju, pogrešno, dobronamjerne filmske uspješnice, poput filma *Che* iz 2008, koji nakon početne nezainteresiranosti postanu hitovi preko noći. Soderbergh i njegov scenarist uspjeli su u tome da memoare fanatičnog političkog revolucionara pretvore u nešto gotovo nemoguće: četverosatni film koji se gotovo uopće ne dotiče politike¹⁵.

Na jednom širem nivou, razvodnjavanje politike u umjetnosti i kulturnom kriticizmu pogoduje socijalnim inženjerima koji bi voljeli držati politiku podalje od oka javnosti i javnost podalje od politike. Ovakva nas razmatranja dovode do toga da razmatramo politiku, umjetnost i istinu na najnevjerojatnijem mjestu: u Pentagonu. Razlog je tomu taj, koliko god to nevjerojatno bilo, što odnedavno američki vojni establišment zahtijeva od aktivnih vojnika, vojnih veterana, službenika u Ministarstvu obrane pa čak i političara da prihvate političku umjetnost.

Kao i sa *Uredom*, začeci ideje su britanski. Godine 2009. London Town kazalište uprizorilo je maratonskih dvanaest predstava kolektivnog naziva *Velika igra: Afganistan* koje su dramatizirale različite periode krvlju natopljene povijesti zapadnjačke uključenosti i vojne intervencije u ovu pustinjsku zemlju. Godine 2011, na zapovijed visokih časnika Pentagona, svih dvanaest dijaloga bilo je nanovo uprizoreno u Washingtonu u zakašnjelom pokušaju da američku vojsku i političare nauči nešto o zemlji koju su okupirali duže no što su to radili Sovjeti osamdesetih godina prošlog stoljeća. „Postoji ta pretpostavka”, ustvrdio je glasnogovornik Ministarstva Obrane braneći takvu radikalno

---

14 Videti: Swirski, P. (2010) *Ars Americana, Ars Politica: Partisan Expression in Contemporary American Literature and Culture*, Montreal, London: McGill-Queen's UP.

15 Videti: Calder, P. (26 Nov 2009) A Less Than Revolutionary Che, *TimeOut*, p. 13.

novu politiku, „da umjetnost i naši muškarci i žene u uniformama dolaze sa drugačijih planeta. To nije tako.”¹⁶

To što vrhovni generali ozbiljno shvaćaju umjetnost samo je jedan od razloga da njezinu predanost moralnom cilju shvatimo za ozbiljno, ali primjeri iz književne fikcije koji se bave stvarnim životima su toliko brojni koliko vam se da nabrajati. Imajući to na umu, malo ih je koji se mogu nadati da će postići uspjeh male knjižice koja je, prema biografu i prema sestri Harriet Beecher Stowe, i prema Abrahamu Lincolnu, potaknula Građanski rat. Kritizirana od strane intelektualaca zbog svoje sladunjave naivnosti, *Čiča Tomina koliba* unovčila je abolicionističku politiku u zajedničkoj književnoj valuti ne da bi ugađala javnosti nego da bi oblikovala javno mišljenje. A to je i napravila: do kraja prvog tjedna 10,000 čitatelja, do kraja 1852. godine 300,000 čitatelja – u naciji sa jedva trideset milijuna – potaklo je rasprave širom zemlje. Postavši prodavanijom od svojih književnih rivala, poput Caroline Lee Hentz i njene *Plantern's Northern Bride* koja je ropstvo ocrtavala kao pravedan socijalni poredak, ostavila je njihove političke bodove daleko iza sebe.

Ista političko-popularna formula koja je *Čiča Tominu kolibu* učinila najprodavanijim romanom devetnaestoga stoljeća ponovno se koristi i u dvadeset prvome stoljeću, od lijevo orijentiranoga *Zapadnoga krila* do desno orijentiranoga *Left Behind*. Današnji pisci slobodno kombiniraju intelektualnu tematiku i ne-intelektualnu estetiku, povijesne činjenice i popularnu fikciju, stranačku ideologiju i snalažljivost masa. U tom procesu, neovisne slobodnjake poput Michaela Moorea pretvore u političke ikone, demokrate, poput bivšeg komičara zabavne emisije *Saturday Night Live* Al Frankena u senatora Sjedinjenih Država, republikance poput Stephena Colberta u satirične gromobrane izbornih kampanja za političku akciju.

I danas, kao i u devetnaestome stoljeću, dok su predvodili bitku protiv apolitičke apatije, popularni su umjetnici napadani zbog navodnoga podilaženja najnižim kulturnim ukusima. Iako svakako nije istina da sva izdanja teže tome da uzburkaju estetske i političke vode, postoji nebrojeno otrcanih stereotipa koji su protuprimjer tome. *The Shell Game* Stevena Altena iz 2008. godine samo je jedan od mnogih primjera pulp fikcije koja se odupire takvom stereotipu navođenjem bibliografije i obilnim tumačenjima kako bi čitatelj znao koji je dio priče politička *ne*-fikcija.

Ista mješavina neintelektualne estetike i neintelektualne politike sačinjava i izdavački novitet iz 2007, roman *The Race*. Za pomoć pri pisanju autor, koji je nekada bio poveznica između

---

¹⁶ *The Economist*, 19 feb (2011): 79.

Security and Exchange odbora i specijalnog tužitelja u aferi Watergate i koji je bio članom *Washington advocacy groups*, postavio je virtualnu *Tko je tko* u Washingtonu: Newt Gingrich, John McCain, guverner Mark Sanford, nekadašnji državni tajnik James Baker, članica Kongresa Stephanie Tubbs Jones, kongresnik James Clayburn i gomila političkih učenjaka, novinara, vojnog osoblja, stratega, akademika i znanstvenika.

Roman *The Race*, kojeg su pohvalili i Bill Clinton i konzervativni *Spectator*, ukazuje na to što je ključni problem u tome što je popularna umjetnost alat za političko obrazovanje. Čak i ako je organizirana politika prezrena kao enklava profesionalnih manipulatora i oportunističkih željnih moći, od strane javnosti kojoj je oduzeto pravo glasa, politička umjetnost-zabava privlači na desetke milijuna gledatelja, ubrzano preuzimajući ulogu nositelja političkoga obrazovanja i stranačkog kritičara, da i ne spominjemo ulogu javnog predvoditelja i mobilizatora javnog mišljenja.

Gledati na političku umjetnost kao na pučki alat demokracije daje neusporedivu prednost za kritičku analizu pogrešne predodžbe koju Amerika ima o samoj sebi. Njezine povijesno-korektivne brige, koje se u konačnici mogu pratiti sve do njene politike manipuliranja, pružaju prirodni okvir za analizu toga kako je umjetnost danas angažirana. Pitanja o nivou građanskog participiranja – ili nedostatka istoga – u političkom procesu izravno vode do pitanja o dosegu do kojega su takvi stavovi ukorijenjeni u popularnoj kulturi ili su u njoj reflektirani.

Američka politika ili američka politička umjetnost? Nevažno, oboje pozivaju na suzdržavanje od suda.

BIBLIOGRAFIJA:

BBCNews. Obama: Mitt Romney wrong to call Americans victims". 19 September 2012. <http://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-19644448>

Blinder, A. S. (2004) *The Quiet Revolution*. Yale: Yale University Press.

Bryson, A. and McKay, S. eds. (1994) *Is It Worth Working?* London: PSI Publishing.

Calder, P. (26 Nov 2009) A Less Than Revolutionary Che, *TimeOut*, p. 13

Carlin, B., George, J. and Helm, T. (2. Feb 2006) Blair's whips fooled by West Wing plot, *The Telegraph* 2 online <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/1509435/Blairs-whips-fooled-by-West-Wing-plot.html>

Conason, J. (2003) *Big Lies: The Right Wing Propaganda Machine and How it Distorts the Truth*, New York: Thomas Dunne.

PETER SWIRSKI

- Goldin, C. and Libecap, G. D. eds. (1994) *The Regulated Economy: A Historical Approach to Political Economy*, Chicago: Chicago University Press.
- Kelly, A. (2 Maj 2008) Welcome to America: Lorrie Moore's fiction as a national register, *The Times Literary Supplement* 2, str. 19.
- Klein, N. (2007) *The Shock Doctrine*, London: Penguin.
- Morris, E. (1999) *Dutch: A Memoir of Ronald Reagan*, New York: Modern Library
- Orwell, G. Why I Write, in: *The Complete Works of George Orwell*, vol. 18. *Smothered Under Journalism* ed. Davison, P. (1998), London: Secker and Warburg, p. 316-321.
- Sass, S. (1989) A Patently False Patent Myth. *Skeptical Inquirer, Magazine for Science and Reason* 13, Amherst, New York, str. 310-313
- Schlosser, E. (2004) *Reefer Madness: Sex, Drugs, and Cheap Labor in the American Black Market*, Boston, New York: Mariner
- Swirski, P. (2010) *Ars Americana, Ars Politica: Partisan Expression in Contemporary American Literature and Culture*, Montreal, London: McGill-Queen's UP, uvod.
- Swirski, P. (2011) *American Utopia and Social Engineering in Literature, Social Thought, and Political History (Transnational Perspectives on American Literature)*, New York, London: Routledge, drugo poglavlje.
- The Economist*, 19 February (2011)
- The Economist*. Teaching Standards: Don't Know Much About History, 19 February (2011)

Peter Swirski
University Sun Yat-sen, China
University of Missouri-St.Louis, USA

AND NOW FOR SOMETHING COMPLETELY
DIFFERENT: AMERICAN ART AND
AMERICAN POLITICS

Abstract

My central premise is that approaching political literature as a grassroots expression of American democracy offers a crucial vantage point for a critical look at America's erroneous conceptions of itself. Traceable to the ubiquitous culture of spin, questions about the level of citizens' participation—or indeed, lack thereof—in the political process are really questions about the degree to which political apathy is rooted in and reflected by the culture in which we all participate.

Key words: *American culture, democracy, national myth, political fiction*